

Dos motius grecs en la poesia de Rainer Maria Rilke

Manuel Balasch

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana.
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain

Data de recepció: 19/4/1996

Abstract

The author has located two ideas in the poet Rainer Maria Rilke from his *Duineser Elegien*, which come up exactly with two other by Plato and one by the arcaic lyric poet Ibycus of Rhegium. The author has found an echo of the first theme in the *Elegies de Bierville* by the poet Carles Riba.

Tot llegint el poeta austríac Rainer Maria Rilke, s'hi troba algun motiu grec, reflectit, si més no un d'ells, pel nostre Carles Riba, jo crec que per la lectura de Rilke més que no pas per la de Plató, perquè no crec que Plató interessés massa al mestre Carles Riba. I sobre Rilke, jo mateix sóc incapaç de dir el possible component grec que hi ha en la seva producció, ni sóc el més indicat per escatir-ho; però us exposo senzillament el que he trobat. A la primera *Elegia de Duino*, s'hi troba un motiu estrictament platònic:

...wie der Pfeil die Sehne besteht, um gesammelt im Absprung
mehr zu sein als er selbst

que jo molt recentment he traduït¹

...tal com la fletxa resisteix la corda a fi de concentrar-se en el salt,
ser més que ella mateixa

I llegim a Plató, *República* 430e: (es tracta de la virtut de la temprança): Κόσμος ποὺ τις, ἢν δ'ἐγὼ, ἡ σωφροσύνη ἐστίν και ἡδονῶν τινων και ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια, ὡς φασι κρείττω δὴ αὐτοῦ λέγοντες οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον..., que jo tradueixo: «La temprança —vaig fer jo— és d'alguna manera un cert ordre, una continència de plaers i de passions, un ordre del que diuen que, no sé de quina manera, és superior a si mateix...».

1. Cf. RILKE, R.M. (1995). *Elegies de Duino*. Barcelona: Edicions Proa Enciclopèdia Catalana, p. 6.

I al *Parmènides* 141c llegim: τὸ ἄρα πρεσβύτερον ἑαυτοῦ γιγνόμενον ἀνάγκη καὶ νεώτερον ἅμα ἑαυτοῦ γίγνεσθαι, que jo tradueixo: «De manera que allò que es torna més vell que ell mateix necessàriament al mateix temps també es torna més jove»; en plena discussió filosòfica, aquí no es tracta d'éssers humans, es pot tractar simplement d'éssers vius; el que a mi m'interessa és la recurrència del motiu.

Doncs bé, a les *Elegies de Bierville* trobem dues vegades el motiu: la cinquena es clou amb aquest motiu, clavat:

nit amb joia als ulls, nit més enllà de la nit!

i en l'Elegia IX, la dedicada a Pompeu Fabra, llegim una variant del motiu:

Homes que vau mesurar i acomplir accions més que humanes
per merèixer l'orgull d'ésse' i de dir-vos humans...

Al principi mateix de la sisena Elegia de Duino es troba un motiu estranyament afí a un que trobem en el líric grec arcaic Ibic de Règion, el qual compara els «embats» de l'amor, que no el deixen mai tranquil, amb la breu florida dels ceps (si és que realment els ceps floreixen, la qual cosa ens hauria d'explicar un botànic); el grec fa:

ἦρι μὲν αἶ τε Κυδώνια
μαλίδες ἀρδόμεναι ῥόαι τ'
ἐκ ποταμῶν, ἵνα Παρθένων
κάπος ἀκηρατος, αἶ τ' οἴνανθίδες
αὐξόμεναι σκιεροῖσι ὑφ' ἔρνεσιν
οἴναρτοῖς θαλέθοισιν...

A la primavera els codonyers
regats per l'aigua corrent
dels rius allà en el jardí
intacte de les Verges treuen brotada
i floreixen i creixen els raïms
sota els pàmpols dels sarments ombrejats...

Aquí el detall és la florida del cep; ara bé, floreixen les figueres? Rilke, Elegia VI:

Feigenbaum, seit wie lange schon ist uns bedeutend
wie du die Blüte beinah ganz überschlāgst,

que jo vaig traduir:

Figuera: des de quant temps que per a mi té sentit
això, que quasi et saltis del tot la florida.

La coincidència del motiu és estranya, però potser cal més atribuir-la a una simple semblança d'inspiració que no a una influència directa; però es tracta, en tot cas, de dos vegetals de florida efímera.